

Uitdaging 3: Hoe zorg ik ervoor dat mijn studenten (inter)actief met de leerstof bezig zijn?

Tips & Tools

Activerende didactiek

Het basisprincipe van activerende didactiek is dat de docent er door zijn/haar manier van lesgeven en zijn/haar keuze voor werkvormen voor zorgt dat alle studenten gestimuleerd worden om hun hersenen te activeren. Dit kan de docent bijvoorbeeld doen door te zorgen dat iedereen voldoende tijd krijgt om na te denken over het antwoord op een vraag voordat ze een beurt krijgen. Pas als de hersenen actief zijn, kan er geleerd worden.

Activerende didactiek is dus niet alleen het inzetten van complexe activerende werkvormen, zoals veel docenten denken. Het is ook niet zo dat de studenten fysiek actief moeten zijn en bijvoorbeeld met ballen moeten gooien of door de klas moeten lopen. Bewegen tijdens het leerproces is óók bevorderlijk voor het leren, maar niet noodzakelijk.

Bij activerende didactiek gaat het er voornamelijk om dat de docent gedurende de hele les alert is op het feit of iedereen meedoet, iedereen nadenkt en iedereen leert. Om dat zoveel mogelijk te stimuleren maakt hij/zij gebruik van specifieke didactische interventies, zoals op een activerende manier vragen stellen en door activerende werkvormen in te zetten.

Vragen stellen is één van de meest voorkomende didactische handelingen die docenten uitvoeren. In bijna alle lesfasen worden veelvuldig vragen gesteld door de docent. Het probleem bij het stellen van vragen is dat meestal dezelfde studenten reageren. Het zijn ook altijd dezelfde mensen die niet reageren. Als de groep nauwelijks gemotiveerd is, komt het zelfs voor dat niemand reageert op de vragen die de docent stelt.

Een tweede nadeel van het stellen van vragen is dat zodra een aantal studenten het antwoord heeft geroepen of hun vinger opsteekt, het denkproces bij de rest van de groep zal stoppen. De meeste studenten gaan bovendien pas nadenken zodra ze de beurt krijgen. Met als gevolg dat de rest van de studenten moet wachten en, ernstiger nog, helemaal niet nadenkt.

We zullen hieronder aangeven op welke wijze de docent op een activerende manier vragen kan stellen, zodat in ieder geval door alle studenten wordt nagedacht over het antwoord op de vraag.

<p>Activeer de hersenen van ALLE studenten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vraag jezelf tijdens de les voortdurend af: <ol style="list-style-type: none"> 1. Doet iedereen mee? 2. Denkt iedereen na? 3. Leert iedereen?
<p>Hanteer kijk- en luisteropdrachten wanneer studenten naar jou of naar medestudenten moeten luisteren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vertel studenten voorafgaand aan een uitleg dat ze na de uitleg een samenvatting moeten kunnen geven. ✓ Laat studenten tijdens een uitleg vragen opschrijven die ze na de uitleg kunnen stellen.

	<p>✓ Bij het bespreken van antwoorden: laat een student zijn/haar antwoord vertellen en de rest van de klas hun hand opsteken als ze hetzelfde antwoord hebben/ het ermee eens zijn. Je kunt hier dan ook op reageren: <i>Ik zie dat niemand dit antwoord ook heeft. Dan ben ik even benieuwd welk antwoord de andere hebben. Mila, wat had jij?</i></p>
<p>Hanteer activerende werkvormen.</p>	<p>Activerende werkvormen hoeven niet ingewikkeld te zijn, maar zijn wel zeer effectief. Enkele voorbeelden van eenvoudige activerende werkvormen:</p> <p>Denken-delen-uitwisselen <i>Werkwijze:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Denken: De student krijgt een vraag of moet een som oplossen of een begrip beschrijven. De studenten krijgen elk enige tijd om daarover na te denken. 2. Delen: Nu vertellen de studenten elkaar wat hun antwoord of oplossing is. Ze kunnen met elkaar vergelijken en eventueel hun oplossing of antwoord bijstellen. 3. Uitwisselen: Nu wijs je verschillende studenten aan om hun antwoord te geven of hun oplossing op het bord te zetten. Aan de andere studenten wordt regelmatig om commentaar gevraagd. <p>Check in duo's Deze werkvorm is zeer geschikt als je snel de antwoorden wilt controleren op vragen waarbij maar één antwoord goed is. Bijvoorbeeld meerkeuzevragen of uitwerkingen van oefensommen. <i>Werkwijze:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De eerste stap is individueel. Elke student voert de opdracht of opdrachten individueel uit. 2. De tweede stap is check-in-duo's. Elke student vergelijkt zijn antwoord(en) met die van een andere student. Mochten er verschillen zijn in hun antwoorden dan wordt er gezamenlijk naar het juiste antwoord gezocht. 3. Eventueel vindt deze stap nog eens plaats met een ander duo. 4. Daarna de laatste stap, de check-in-de-klas. Hierbij worden alleen die vragen beantwoord waarover binnen de duo's geen overeenstemming is bereikt. De andere studenten worden daarbij ook aangesproken. <p>Genummerde hoofden Bij deze werkvorm krijgen alle leden van de groep een nummer of geven zichzelf een nummer. Hierna geeft je de opdracht. Deze opdracht duurt bij deze werkvorm vaak wat langer maar de</p>

	<p>opdracht moet nog wel binnen het lesuur gedaan kunnen worden. Je geeft van tevoren aan dat dat je een groepslid aan gaat wijzen die rapporteert over de opdracht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De genummerde hoofden moeten nu eerst individueel aan het werk met de opdracht. Ze vergelijken hun antwoorden met elkaar en geven argumenten om tot een gezamenlijk antwoord te komen. 2. Je noemt nu de nummers op die betrokken worden bij de nabespreking. Elke student met het genoemde nummer geeft uitleg. Andere genoemde studenten mogen de eerste aanvullen. <p>Drie-stappen-interview</p> <p>Vaak moeten studenten veel samen doen, maar hoe goed luisteren studenten naar elkaar? Deze werkvorm stimuleert een goede luistervaardigheid.</p> <p><i>Werkwijze</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eerst worden er groepen van vier gevormd. Binnen elke groep worden de studenten genummerd. Hierna wordt de vraag aan de groepen gesteld. Dat kan een meningsvormende vraag zijn maar ook een vraag over behandelde leerstof. 2. De rest gaat als volgt: 1 ondervraagt 2 en 3 ondervraagt 4. Hierna wordt het omgekeerde gedaan, 2 ondervraagt 1 en 4 doet dat bij 3. 3. Hierna geeft 1 weer wat 2 heeft gezegd of uitgelegd en daarna doet 2 dat van 1. Voor 3 en 4 geldt hetzelfde. 4. Daarna vindt een rapportage plaats waarna eventueel een klassendiscussie gehouden kan worden. <p>Deze werkvorm kan heel nuttig zijn als je wilt dat studenten bepaalde vaardigheden van elkaar leren. Een vraag zou kunnen zijn: <i>Bevraag elkaar hoe je deze toets hebt voorbereid.</i></p>
<p>Stel vragen op een activerende manier.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Maak voordat de vraag gesteld wordt expliciet duidelijk dat je een vraag gaat stellen en dat je wilt dat iedereen over het antwoord nadenkt. Laat de antwoorden eventueel opschrijven. ✓ Zeg dat je iemand aan gaat wijzen die het antwoord moet geven (eventueel vermelden dat de studenten geen vingers hoeven op te steken – door het zien van vingers kan bij sommige studenten het denkproces stoppen). ✓ Houd een wachttijd aan nadat de vraag is gesteld (afhankelijk van de complexiteit van de vraag een kortere of langere wachttijd –variërend tussen een paar seconden tot ca. 20 sec.). ✓ Nadat een student de vraag heeft beantwoord, wacht je weer even. Daarna zou je een andere student kunnen vragen wat hij/zij van het antwoord vond.

	✓ Stel nooit vragen die beginnen met: <i>Wie weet....</i> of <i>Wie kan mij vertellen....</i> Studenten voelen zich bij dergelijke vragen niet aangesproken, alleen de gemotiveerde studenten zullen antwoord geven. Ongemotiveerde studenten zullen denken: <i>Ik niet.</i>

Effectief samenwerkend leren

Studenten laten samenwerken kan heel effectief zijn, maar het is de kunst om de samenwerking zodanig vorm te geven dat ook echt elk groepslid actief met de lesstof bezig is. Dat kun je ten eerste bereiken door studenten wederzijds afhankelijk te maken. Zorg binnen de opdracht dat studenten elkaar nodig hebben om de opdracht tot een goed eind te brengen. Een voorbeeld van een activerende werkvorm die dit element in zich heeft is de werkvorm experts: elk groepslid leest bijvoorbeeld een deel van de tekst en ze hebben elkaars informatie nodig om de gehele tekst te begrijpen. Ten tweede komen studenten tot effectief samenwerken wanneer ze voelen dat ze individueel aansprakelijk zijn en dat er een groepsverantwoordelijkheid is. De docent of andere studenten moeten iedere student kunnen aanspreken op zowel de eigen inbreng als op het eindresultaat van de groep. Ten slotte is het belangrijk studenten te leren om elkaar aan te moedigen tijdens samenwerkingsopdrachten. Zo kunnen ze elkaar ondersteunen.

<p>Hanteer de sleutelbegrippen voor effectief samenwerkend leren.</p>	<p>Sleutelbegrippen voor samenwerkend leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <u>Positieve wederzijdse afhankelijkheid</u>: Groepsleden zien of ervaren dat zij elkaar nodig hebben om de opdracht te vervullen. Samenwerken maakt dat het beter gaat. ✓ <u>Individuele aanspreekbaarheid en groepsverantwoordelijkheid</u>: De groepsleden zijn aan te spreken op hun persoonlijke bijdrage in de groep en op de gemeenschappelijke uitkomst. ✓ <u>Directe ondersteunende interactie</u>: Tijdens de samenwerkingsopdrachten moedigen de groepsleden elkaar aan, ondersteunen zij elkaar en communiceren ze op directe wijze met elkaar.
---	--